

Anna Kamińska

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

a.kaminska8@uw.edu.pl

Jak biblioteki akademickie szkolą badaczy w zakresie otwartej nauki – na przykładzie kursu oferowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja kursu o otwartej nauce stworzonego przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie (BUW) dla badaczy Uniwersytetu Warszawskiego i zorganizowanego w dwóch edycjach w roku akademickim 2020/2021. Omówiono szczegółowo tematykę kursu, przyjęte rozwiązania organizacyjne oraz wykorzystane narzędzia informatyczne. Scharakteryzowano osoby zarejestrowane na szkolenie, a także omówiono wyniki ankiet ewaluacyjnych. Podano praktyczne rozwiązania oraz rekomendacje dotyczące przygotowania tego rodzaju szkoleń.

Słowa kluczowe: otwarta nauka, otwarty dostęp, zarządzanie danymi badawczymi, szkolenia, kursy, biblioteki akademickie, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Wprowadzenie

Głównym celem artykułu jest prezentacja kursu „[Otwórz znaczący dorobek naukowy](#)”, stworzonego przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie (BUW) dla badaczy Uniwersytetu Warszawskiego, poprowadzonego w roku akademickim 2020/2021 w semestrach zimowym oraz letnim.

Do stworzenia kursu poświęconego otwartej nauce przez bibliotekę przyczyniło się przede wszystkim wprowadzanie polityk otwartości przez uczelnie oraz instytucje finansujące badania naukowe, np. Komisję Europejską czy Narodowe Centrum Nauki (NCN)¹. Obecnie grantobiorcy nowego programu Horyzont Europa oraz programów NCN muszą wykazać się również kompetencjami w zakresie zarządzania danymi badawczymi oraz otwierania dostępu do danych i prac naukowych. Badacze coraz wyraźniej widzą także pozytywny związek między otwieraniem dostępu do publikacji a wzrostem liczby ich cytowań, co przekłada się na ocenę dorobku naukowego autora.

Nowe zadania i wyzwania dla polskich badaczy oznaczają także nowe zadania i wyzwania dla polskich bibliotek szkół wyższych. Choć wspieranie naukowców przez bibliotekarzy akademickich w zakresie open access jest codziennością, to udzielanie pomocy w kwestii zarządzania danymi badawczymi do-

---

¹ NCN. *Polityka Narodowego Centrum Nauki dotycząca otwartego dostępu do publikacji* [online]. Warszawa: Narodowe Centrum Nauki, 2020. [Dostęp 7.05.2021]. Dostępny w: <https://www.ncn.gov.pl/finansowanie-nauki/otwarta-nauka>; COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination* [online]. Brussels, 2020. [Dostęp 7.05.2011]. Dostępny w: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14239_2020_INIT&qid=1608624599580&from=EN.

piero się nią staje. Świadczona pomoc może przybrać różną formę: od konsultacji i doradztwa po działalność szkoleniową. BUW zdecydował się na obie formy, a dodając do tematu danych badawczych również temat otwartych publikacji naukowych, stworzył rozszerzony kurs poświęcony otwartej nauce.

Opis doświadczeń w prowadzeniu kursu przez BUW, a także wskazane rekomendacje mogą stanowić źródło inspiracji dla innych bibliotek akademickich w podejmowaniu tego nowego wyzwania, jakim jest edukacja w zakresie zarządzania danymi badawczymi. Mogą również pomóc w uniknięciu problemowych sytuacji, z którymi przyszło się mierzyć prowadzącym kurs.

Cel i tematyka kursu

Celem kursu „Otwórz znaczący dorobek! Jak dzięki otwartej nauce wypromujesz swój dorobek naukowy” było przekazanie badaczom wiedzy i umiejętności w zakresie otwierania dostępu do wytworów pracy naukowej. W roku akademickim 2020/2021 odbyły się jego dwie edycje – pierwsza na przełomie listopada i grudnia 2020 r., a druga w kwietniu 2021 r. Kurs dedykowany był przede wszystkim pracownikom naukowym oraz doktorantom Uniwersytetu Warszawskiego, którzy w sposób bezpośredni zaangażowani są w tworzenie nauki i otwieranie do niej dostępu. Do drugiej edycji zaproszono również pracowników administracyjnych UW – specjalistów ds. badań naukowych, jak również bibliotekarzy z uczelnianych bibliotek wydziałowych. Decyzję o włączeniu także tych grup do grona kursantów podjęto ze względu na ich widoczne zainteresowanie tematyką otwartej nauki. Obie wskazane grupy często pełnią rolę pośredników między badaczami a rozumianymi szeroko narzędziami wspierającymi otwieranie nauki, takimi jak plany zarządzania danymi badawczymi czy repozytoria instytucjonalne.

Program kursu objął cztery główne zagadnienia:

1. Wstęp do otwartej nauki.
2. Otwarty dostęp.
3. Zapewnienie otwartego dostępu do publikacji naukowych w umowach wydawniczych.
4. Zarządzanie danymi badawczymi.

Wśród podstawowych teoretycznych informacji znalazła się definicja otwartej nauki, dziedziny „uwalniania” dostępu, a także korzyści i wyzwania z tym związane. Mówiąc o wyzwaniach, starano się także pokazać możliwości ich rozwiązania. Przedstawiono również podejście do otwartej nauki wyrażone w różnych dokumentach przez instytucje wspierające i finansujące rozwój nauki, takie jak Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Narodowe Centrum Nauki czy Komisję Europejską².

Temat otwartego dostępu objął opis dwóch podstawowych dróg otwartego publikowania prac naukowych – złotej i zielonej. Pokazano, czym są czasopisma open access oraz repozytoria naukowe i zaprezentowano narzędzia ułatwiające ich wyszukiwanie, w tym czasopism pozwalających na zamieszczenie artykułu w repozytorium. Uwzględniono również kwestię wyszukiwania otwartych czasopism w bazach Web of Science, Scopus i ERIH Plus, gdyż tytuły tam indeksowane mają najwyższą

---

² Uniwersytet Warszawski nie posiada jeszcze przyjętej instytucjonalnej polityki otwartości, dlatego dokument ten nie został przedstawiony podczas kursu. Będzie jednak włączony w program kursu, gdy tylko zostanie ustanowiony.

punktację w wykazie czasopism naukowych i wydawnictw MEiN, co jest szczególnie ważne dla badaczy. Wskazano również źródła finansowania, z których pracownicy naukowci Uniwersytetu Warszawskiego mogą pozyskać fundusze na opłacenie publikacji artykułu czy monografii w otwartym dostępie (tzw. *article processing charge* – APC oraz *book processing charge* – BPC).

Mówiąc o otwartości i umowach wydawniczych, zwrócono uwagę na praktykę zapewniania otwartego dostępu do prac naukowych w różnego rodzaju umowach wydawniczych. Przedstawiono konkretne zapisy w przykładowych umowach o przeniesienie praw autorskich oraz umowach licencyjnych. Szczegółowo scharakteryzowano licencje Creative Commons, a także pokazano, jak wygląda ich zastosowanie w praktyce.

Temat zarządzania danymi badawczymi przedstawiono bardzo szeroko, uwzględniając zarówno kwestie teoretyczne, jak i praktyczne tego procesu. Zwrócono uwagę na podejście instytucji wspierających i finansujących badania naukowe do zarządzania danymi badawczymi, np. Komisji Europejskiej i Narodowego Centrum Nauki. Pokazano, czym są dane badawcze oraz plan zarządzania danymi badawczymi. Scharakteryzowano poszczególne etapy zarządzania danymi badawczymi w oparciu o plan przygotowany przez NCN. Nie zabrakło również kwestii otwartych danych badawczych. Przedstawiono zasady *FAIR Data*, repozytoria danych badawczych, data journals oraz wyszukiwarki repozytoriów danych badawczych. Omówiono także kwestie prawne związane z otwieraniem dostępu do danych badawczych.

Wybrane zagadnienia nie wyczerpują tematyki otwartej nauki, obejmują jednak te kwestie otwartości, z którymi często stykają się badacze w codziennej pracy. Ponadto wskazane tematy zaprezentowano w dosyć ogólnym ujęciu, dzięki czemu w kursie mogli uczestniczyć przedstawiciele różnych dyscyplin. Dla prowadzących kurs istotne było także, aby tematy zaprezentować w ujęciu praktycznym, starając się wskazywać konkretne rozwiązania i pamiętając, że kursantami nie są studenci informacji naukowej, lecz badacze z różnych dyscyplin.

Forma i organizacja kursu

Ze względu na obszerną tematykę kurs podzielono na cztery półtoragodzinne spotkania, które odbywały się raz w tygodniu. Dzięki takiemu rozwiązaniu udało się przedstawić wszystkie wybrane zagadnienia, zachowując odpowiednią intensywność kursu. Z powodu panującej pandemii COVID-19 przyjęto formę zajęć online, co jak zaobserwowano, wpłynęło pozytywnie na frekwencję. Podczas pierwszej edycji kurs przyjął formę częściowo synchroniczną i asynchroniczną. W drugiej edycji cały miał formę synchroniczną, tj. składał się z samych webinarium. Jak zauważono, ta forma zajęć okazała się bardziej efektywna zarówno w przygotowaniu, jak i w odbiorze przez uczestników.

By uczestniczyć w kursie, należało zarejestrować się za pomocą formularza zawierającego podstawowe informacje, tj. imię i nazwisko, adres mailowy i afiliację. Przy drugiej edycji rozbudowano go jednak o pytania dotyczące statusu uczestnika, stopnia wiedzy o otwartej nauce, a także stopnia zainteresowań poszczególnymi aspektami otwartej nauki. Uzyskane odpowiedzi pozwoliły z jednej strony dostosować szkolenie do potrzeb odbiorców, zaś z drugiej głębiej zinterpretować wyniki ankiet ewaluacyjnych oraz zachowania uczestników kursu (np. ich obecność na poszczególnych spotkaniach). Ważnym elementem kursu okazały się materiały podsumowujące wiedzę przekazywaną

podczas spotkań i zawierające nie tylko prezentacje prowadzących, ale także skrypty z linkami do przedstawianych narzędzi. Kursantom udostępniono także poradniki ogólnodostępne oraz specjalnie przygotowane przez pracowników biblioteki. Podczas pierwszej edycji kursu przygotowano dla uczestników testy sprawdzające, które okazały się mało skutecznym narzędziem, dlatego zrezygnowano z nich w kolejnej edycji.

Na zakończenie szkolenia przygotowano ankietę ewaluacyjną, składającą się z ośmiu pytań dotyczących oceny tematyki zaprezentowanego materiału, kwestii organizacyjnych (liczba, długość i forma spotkań, wykorzystane narzędzia informatyczne) oraz przydatności zdobytej wiedzy i umiejętności w dalszej karierze naukowej czy zawodowej. W ankiecie zamieszczono także pytania otwarte dotyczące najbardziej wartościowych elementów kursu oraz elementów wymagających poprawy. Zapytano także ankietowanych, skąd dowiedzieli się o kursie, czy poleciliby go innym badaczom i osobom wspierających je w pracy badawczej (bibliotekarzom, pracownikom administracji), a także umożliwiono zamieszczenie dodatkowych uwag.

Kurs poprowadziły dwie pracowniczki BUW specjalizujące się w zagadnieniach otwartej nauki. Wsparcie informatyczne w prowadzeniu kursu stanowił pakiet G Suite, z którego korzysta Uniwersytet Warszawski, w tym BUW. Do prowadzenia webinarium wykorzystano aplikację Google Meet. Materiały szkoleniowe w pierwszej edycji udostępniano z wykorzystaniem aplikacji Google Classroom, jednak w drugiej edycji zastąpiono ją folderem na dysku Google należącym do BUW. Okazało się bowiem, że nie wszyscy kursanci mieli dostęp do aplikacji Google Classroom³. Formularz rejestracyjny, testy sprawdzające oraz ankietę ewaluacyjną przygotowano w aplikacji Google Formularze. Do komunikacji z kursantami używano poczty bibliotecznej oraz aplikacji Google Kalendarz.

Kurs promowano za pośrednictwem różnych kanałów komunikacji. Bardzo dobre rezultaty przyniosła współpraca z wydziałowymi i instytutowymi pracownikami administracji ds. nauki lub ich sekretariatami. Za ich pośrednictwem udało się dotrzeć z informacją mailową o kursie do pracowników naukowych, doktorantów i pracowników administracji. Maile informacyjno-promocyjne rozesłano również do szkół doktorskich i do bibliotek wydziałowych. Przygotowując maile, zadbane o ich wygląd i szatę graficzną tak, by wiadomość przyciągała wzrok. Ponadto informację o kursie zamieszczono na stronie internetowej BUW i w jej mediach społecznościowych, co również przyniosło dobre rezultaty. Dzięki nawiązaniu współpracy z Biurem Obsługi Badań UW oraz Samorządem Doktorantów UW udało się umieścić informację o kursie na ich stronach internetowych, lecz jak wynikało z ankiet ewaluacyjnych, nie były to miejsca najczęściej odwiedzane przez kursantów. W trosce o zdrowie i bezpieczeństwo osób zainteresowanych kursem nie zdecydowano się na jego promocję za pomocą plakatów czy ulotek. Ponadto obecność pracowników naukowych i doktorantów na wydziałach i w BUW została mocno ograniczona z powodu przyjętych na uczelni obostrzeń, stąd też istniało bardzo małe prawdopodobieństwo dotarcia z informacją o kursie do tych grup potencjalnych uczestników.

---

³ Tylko osoby z domeny UW mogły korzystać z tej aplikacji, a nie wszyscy uczestnicy zarejestrowali się na kurs z tej domeny, np. niektóre wydziały UW mają swoją własną domenę.

Analiza formularzy rejestracyjnych i uczestnictwo w kursie

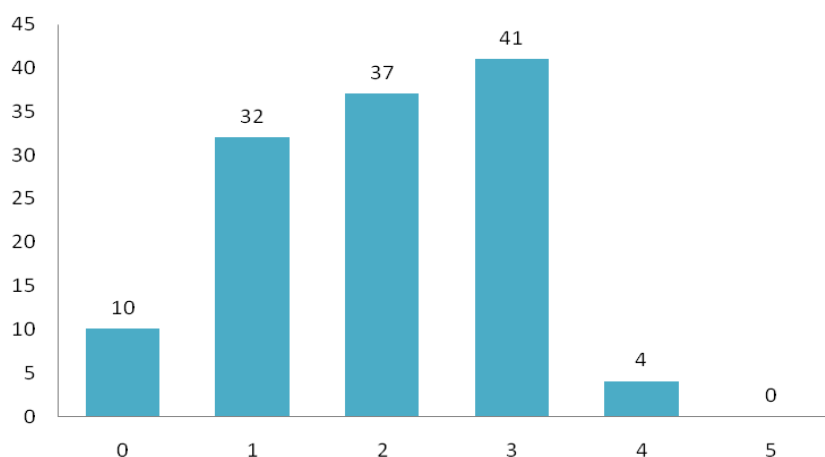
Na pierwszą edycję kursu zarejestrowało się 51 osób z 16 różnych jednostek UW. Wśród nich najliczniej zapisały się osoby z Wydziału Neofilologii (11), Wydziału Chemii (9), Wydziału Lingwistyki Stosowanej (5) i Wydziału Psychologii (4). Mniejszą grupę stanowiły osoby z Wydziału Polonistyki (3), Biblioteki Uniwersyteckiej (3), Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych (3), Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii (2) oraz Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce (2). Po jednej osobie zarejestrowali się przedstawiciele Wydziału Filozofii, Wydziału Archeologii, Wydziału Nauk Ekonomicznych, Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych oraz Wydziału Zarządzania. W przypadku dwóch osób nie udało się jednoznacznie określić ich jednostki macierzystej. Zarejestrowały się też dwie osoby spoza Uniwersytetu Warszawskiego. Ostatecznie podczas pierwszej edycji kursu liczba uczestników – spośród 51 zarejestrowanych osób – wahała się od 23 do 27.

Zainteresowanie drugą edycją kursu znacznie przewyższyło oczekiwania prowadzących, bowiem zarejestrowały się na nią 124 osoby. Największą grupę stanowili pracownicy naukowi (58) i doktoranci (41). Na kurs zarejestrowała się również niemała liczba bibliotekarzy (12). Wśród pozostałych, znacznie mniej licznych grup, znaleźli się pracownicy administracji (5) oraz studenci (3). Dwie osoby określiły swój status jako osoby wybierające się na studia doktoranckie. Było też dwóch absolwentów UW oraz jeden pracownik dydaktyczny.

Trudno jednoznacznie wytłumaczyć tak znaczącą różnicę w liczbie osób zarejestrowanych na pierwszą i drugą edycję kursu. Jedną z przyczyn może być skierowanie kursu również do bibliotekarzy i pracowników administracji, choć jak widać ich liczba nie była znacząca. Kolejnymi powodami mogą być: zmiana dnia i godziny kursu, którą dostosowano do godzin zajęć dydaktycznych na uczelni oraz zbliżające się terminy składania wniosków grantowych do NCN. Wprowadzone nowe kanały promocji (strona internetowa Biura Obsługi Badań oraz Samorządu Doktorantów) nie przyczyniły się znacząco do zwiększenia liczby uczestników kursu, co wskazały wyniki ankiety ewaluacyjnej.

Analizując zgłoszenia pod kątem afiliacji zarejestrowanych, zauważono, że pochodzili oni z 30 różnych jednostek UW. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z Wydziału Zarządzania (12 osób), Wydziału Polonistyki (11 osób), Wydziału Psychologii (9 osób), Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji (8 osób) oraz Wydziału Geologii (7 osób).

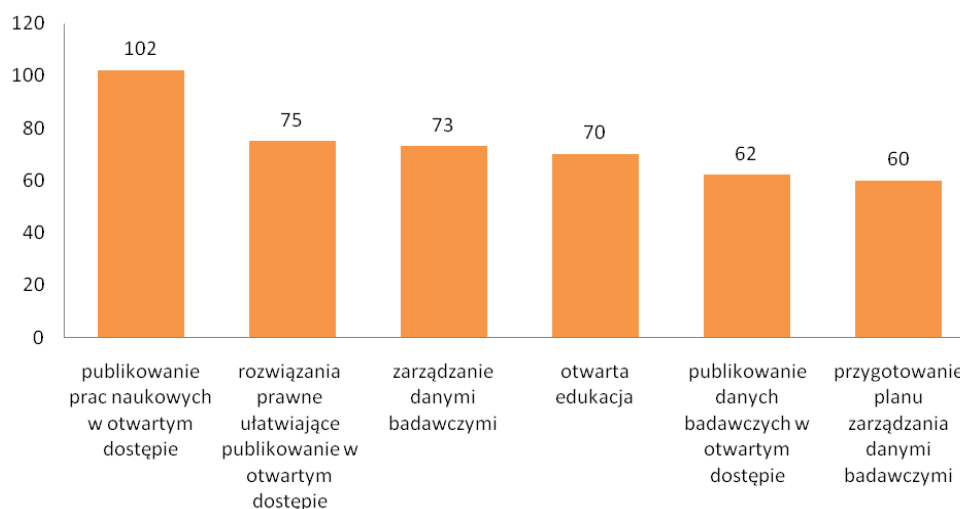
Ciekawie prezentuje się kwestia poziomu wiedzy na temat otwartej nauki osób zarejestrowanych, którą obrazuje wykres (rys. 1). Spośród osób zapisanych 10 stwierdziło, że nie posiada żadnej wiedzy na ten temat, 32 osoby oceniły swój poziom wiedzy jako podstawowy, a 37 osób jako średni. Największą grupę stanowiły osoby (41), które określiły swój poziom jako średnio zaawansowany. Na kurs zapisały się także cztery osoby, które uznały swój poziom wiedzy o otwartej nauce jako zaawansowany. Nikt nie ocenił swojej wiedzy na poziomie eksperckim, co nie dziwi – takie osoby raczej nie byłyby zainteresowane udziałem w kursie. Podsumowując, zdecydowana większość zarejestrowanych osób oceniła swoją znajomość zagadnień o otwartej nauce na podstawowym czy średnim poziomie. Pozwala to wnioskować, że większość osób przyszła na kurs, oczekując pogłębienia wiedzy na temat otwartej nauki, co potwierdziły wyniki ankiety.

Rys. 1. Deklarowany poziom wiedzy o otwartej nauce osób zarejestrowanych na kurs. Punkty na osi poziomej wykresu oznaczają skalę odpowiedzi na pytanie o poziomy wiedzy na temat otwartej nauki: 0 – nie posiada, 1 – podstawy, 2 – średni, 3 – średnio zaawansowany, 4 – zaawansowany, 5 – ekspercki.

Źródło: opracowanie własne.

Wykres na rys. 2 przedstawia stopień zainteresowania zarejestrowanych poszczególnymi aspektami otwartej nauki. Największą popularnością cieszył się temat publikowania prac naukowych w otwartym dostępie (82% osób wybrało to zagadnienie), rozwiązań prawnych ułatwiających publikowanie prac naukowych w otwartym dostępie (60%), zarządzanie danymi badawczymi (59%), a także otwartych zasobów edukacyjnych (56%). Trochę mniejsze zainteresowanie wzbudziła kwestia publikowania danych badawczych w otwartym dostępie (50%) oraz przygotowania planu zarządzania danymi badawczymi (48%). Część osób wskazała także własne tematy, z których chciałyby pogłębić swoją wiedzę, a były to zagadnienia związane ze wskaźnikami bibliometrycznymi oraz sposobami podniesienia cytawalności prac.

Rys. 2. Liczba osób zarejestrowanych zainteresowana poszczególnymi aspektami otwartej nauki

Źródło: opracowanie własne.

Analizując wskazane tematy, wyraźnie widać, że w porównaniu z tematyką otwartego dostępu do publikacji naukowych temat danych badawczych nie jest jeszcze tak popularny wśród badaczy czy osób ich wspierających. Wydaje się, że w tym momencie kwestia zarządzania danymi badawczymi

będzie istotna przede wszystkim dla grantobiorców programów NCN oraz programu Horyzont Europa, które zobowiązują ich do przedstawienia i realizacji planu zarządzania danymi badawczymi. Bez presji instytucji naukowych badacze mogą nie widzieć potrzeby w usystematyzowanym zarządzaniu danymi badawczymi, nie mówiąc już o ich udostępnianiu osobom trzecim.

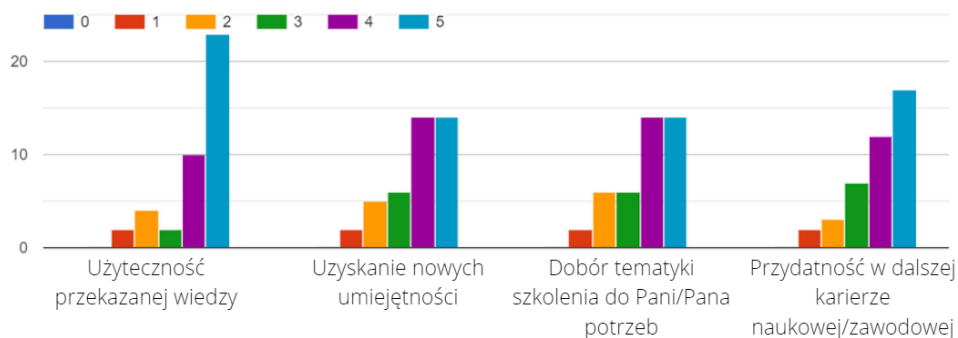
Oczywiście, nie wszyscy zarejestrowani wzięli aktywny udział w kursie. Ostatecznie liczba uczestników wahała się od 42 do 84. Na zauważalny spadek zainteresowania kursem podczas jego trwania mogła wpłynąć tematyka poszczególnych spotkań. Pierwsze spotkanie, które odznaczało się największą frekwencją dotyczyło otwartego dostępu do publikacji naukowych. Kolejne dwa spotkania poświęcone były danym badawczym, ostatnie zaś zapewnieniu otwartości do prac naukowych w umowach wydawniczych. Być może uczestnicy, którzy przed rozpoczęciem kursu dostali jego program, wybrali dla siebie najbardziej interesujące spotkania. Hipotezę tę mogą potwierdzać informacje udzielone w formularzu rejestracyjnym. Być może również intensywność kursu okazała się zbyt duża, co zasugerowało kilka osób w ankietach ewaluacyjnych, postulując rozbięcie kursu na dwa mniejsze.

Analiza ankiet ewaluacyjnych

Po pierwszej edycji szkolenia ankietę wypełniło dziewięć osób. To mniej niż połowa uczestników, dlatego uzyskane wyniki trudno uznać za całościową ocenę kursu, stąd nie zostaną tu szczegółowo przedstawione. Ogólnie ankietowani ocenili cały kurs jak i jego poszczególne elementy pozytywnie. Najbardziej docenili pokazanie konkretnych narzędzi pomagających w otwieraniu dostępu do treści naukowych, a także dodatkowe materiały szkoleniowe. Ponadto uznali, że ilość materiału, jak i czas trwania kursu były odpowiednie i pozwoliły im zdobyć nowe umiejętności przydatne w dalszej karierze naukowej.

Po drugiej edycji kursu ankietę wypełniło 41 osób, czyli najprawdopodobniej wszyscy, którzy uczestniczyli w całym kursie, uzyskane wyniki można zatem uznać za jego całościową ocenę. Wydaje się, że opinie o drugiej edycji kursu były trochę bardziej zróżnicowane, gdyż oczekiwania uczestników były różne. Potwierdzają to informacje zebrane w formularzu rejestracyjnym. Dodatkowo, liczebność ankietowanych mogła wpłynąć na bardziej zróżnicowane wyniki.

Ocenę przydatności kursu oraz doboru tematyki prezentuje wykres na rys. 3. Aż 80% ankietowanych uznało zdobytą wiedzę jako bardzo użyteczną (4 i 5 punktów na skali). Trochę mniej, bo 71% badanych przyznało, że wiedza i umiejętności zdobyte podczas kursu będą bardzo przydatne w dalszej karierze naukowej (4 i 5 punktów na skali). Ponadto 68% ankietowanych określiła ilość zdobytych nowych umiejętności jako bardzo wysoką (4 i 5 punktów na skali). Taki sam procent badanych uznał, że tematyka kursu była bardzo dobrze dopasowana do ich potrzeb (4 i 5 punktów na skali). Ogólnie 78% odpowiedzi wskazało, że zakres materiału był odpowiedni, 12% badanych wolałoby, by był on większy, a 10%, by był mniejszy. Kwestie organizacyjne, takie jak liczba spotkań, czas ich trwania, forma oraz wybrane narzędzia informatyczne zostały ocenione bardzo pozytywnie przez zdecydowaną większość uczestników.

Rys. 3. Ocena tematyki kursu. Skala oceny przydatności kursu 1-5, gdzie 0 oznaczało bezużyteczność, brak nowych umiejętności, nieprzydatność w dalszej karierze, a 5 oznaczało dużą/wyjatkową przydatność, użyteczność i olbrzymią ilość nowych umiejętności.

Źródło: opracowanie własne.

Więcej uwagi warto poświęcić pytaniom otwartym, zaczynając od pytania na temat najbardziej wartościowych elementów kursu, na które odpowiedziało 30 ankietowanych. Udzielone odpowiedzi pokazują, że uczestnicy docenili praktyczny wymiar kursu, a w szczególności odesłania do konkretnych narzędzi wspierających otwieranie dostępu do treści naukowych. Podobna liczba odpowiedzi wskazywała ważność tematyki otwartego dostępu do publikacji naukowych oraz zarządzania danymi badawczymi. W pozostałych odpowiedziach podkreślano zadowolenie z poruszenia tematu umów wydawniczych, w tym umów licencyjnych czy źródeł dofinansowania APC i BPC. Pozytywnie odniesiono się też do prowadzenia zajęć, podkreślając wiedzę i zaangażowanie szkoleńców, oraz do dodatkowych materiałów kursowych.

Na pytanie o elementy kursu warte poprawy odpowiedziało 25 ankietowanych. Ich uwagi mają w większości charakter jednostkowy, nie wymagają zatem specjalnego komentarza. Cztery osoby postanowiły wspomnieć, że nie widzą potrzeby wprowadzania zmian do kursu.

Ogólna ocena kursu wyłaniająca się z ankiet jest pozytywna. Aż 90% badanych poleciłaby szkolenie innym badaczom i osobom wspierającym naukową pracę naukową, pozostali nie mieli zdania w tej kwestii. Większość uczestników spełniła swoje oczekiwania co do kursu, choć znalazła się również mała grupa oczekująca po kursie bardziej zaawansowanej i specjalistycznej wiedzy na temat otwartej nauki.

Podsumowanie i rekomendacje

Zaproponowany kurs wzbudził zainteresowanie wśród pracowników naukowych i doktorantów Uniwersytetu Warszawskiego. Także bibliotekarze z BUW i bibliotek wydziałowych całkiem licznie wzięli w nim udział. Przyjęty program kursu, rozwiązania organizacyjne i informatyczne w większości spełniły oczekiwania kursantów oraz prowadzących. Cieszy zaspokojenie potrzeb uczestników kursu w kwestii praktycznego ujęcia przedstawianych zagadnień. Spośród różnych aspektów otwartej nauki wciąż największe zainteresowanie budzi publikowanie prac naukowych w otwartym dostępie.

Do rozwiązań sprawdzonych i wartych polecenia należy wspomniane wcześniej praktyczne ujęcie tematyki kursu, a także przedstawienie konkretnych narzędzi wspierających otwieranie dostępu do treści naukowych. Szczególnie warto zapoznać uczestników szkoleń z wyszukiwaniem czasopism open access w bazach Web of Science, Scopus oraz ERIH Plus, ponieważ czasopisma tam indeksowane posiadają najwyższą liczbę punktów na ministerialnej liście czasopism. Udostępnienie linków do wspomnianych narzędzi w formie skryptu czy prezentacji również znalazło uznanie w oczach uczestników. Przedstawienie polityk otwartości instytucji finansujących naukę pomaga badaczom przygotować aplikacje grantowe. Umieszczenie w formularzu rejestracyjnym pytań o poziom wiedzy i zainteresowanie otwartą nauką okazało się bardzo pomocne w interpretacji wyników ankiety ewaluacyjnej. Nawiązanie współpracy z wydziałowymi czy instytucjonalnymi specjalistami ds. nauki, ich sekretariatami, jak również sekretariatami szkół doktorskich pozwoliło w najszybszy sposób dotrzeć do badaczy z informacją o kursie. Wybierając narzędzia informatyczne do prowadzenia kursu, koniecznie należy sprawdzić ich dostępność oraz łatwość w korzystaniu dla uczestników i prowadzących.

Do rozważenia przez prowadzące pozostaje kwestia rozbicia kursu na dwa krótsze oraz wprowadzenia poziomów zaawansowania. Jeśli kurs pozostałby w takiej formule, warto będzie umieścić informację o poziomie kursu w materiałach informacyjno-promocyjnych. Obok obecnego kursu być może równoległe mogłyby funkcjonować także edycje poświęcone wyłącznie publikowaniu w otwartym dostępie oraz danym badawczym. Warto także przemyśleć sprawę sprawdzania obecności podczas poszczególnych spotkań, co pozwoliłoby lepiej poznać osoby rzeczywiście uczestniczące w kursie, a nie tylko na niego zarejestrowane.

Podsumowując, przeprowadzony kurs stanowi dobrą odpowiedź na nowe wyzwania w otwieraniu dostępu do treści naukowych. Oswaja badaczy z tematem, a także daje narzędzia niezbędne w otwieraniu dostępu do danych badawczych czy prac naukowych. Kurs na pewno będzie kontynuowany w kolejnym roku akademickim.

Bibliografia:

1. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination* [online]. Brussels, 2020. [Dostęp 7.05.2011]. Dostępny w: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_14239_2020_INIT&qid=1608624599580&from=EN.
2. NCN. *Polityka Narodowego Centrum Nauki dotycząca otwartego dostępu do publikacji* [online]. Warszawa: Narodowe Centrum Nauki, 2020. [Dostęp 7.05.2021]. Dostępny w: <https://www.ncn.gov.pl/finansowanie-nauki/otwarta-nauka>.